

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Голова приймальної комісії,

Ректор

_____ професор Єрохін С.А.

“ ___ ” _____ 20__ року

ПРОГРАМА

фахового вступного випробування

для вступу на навчання для здобуття ступеня магістр за спеціальністю

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»)

для осіб, які здобули освітній ступінь бакалавра, магістра (освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста), у тому числі за іншою спеціальністю (друга вища освіта)

Київ-2020

Схвалено Вченою радою
ВНЗ «Національна академія управління»
від «15» травня 2020 р., протокол № 4

Голова Вченої ради
_____ С.А. Єрохін

Введено в дію наказом ректора
№ _____ від _____

Затверджено на засіданні
кафедри фінансів, обліку та фундаментальних економічних дисциплін
протокол № 7 від 27 лютого 2020 р.

Укладачі:

д.е.н., проф. Єрохін С.А.,
к.е.н., доц. Неговська Ю.М.,
к.е.н., доц. Антонова О.М.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

II. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

**III. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ фахового
вступного випробування**

VI. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

V. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета фахового вступного випробування – перевірка рівня знань вступників, їх системності, з метою формування рейтингового списку та конкурсного відбору на навчання за освітнім ступенем магістра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»).

Фахове вступне випробування для вступників на спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування») проводиться за екзаменаційними білетами, які складаються з чотирьох теоретичних та восьми тестових питань з дисциплін професійної підготовки «Фінанси, банківська справа та страхування» відповідно до наведеної нижче програми.

Форма проведення – письмова відповідь на питання екзаменаційного білету.

Тривалість підготовки – 120 хвилин.

Мінімальний конкурсний бал – 100 балів.

При підготовці відповіді на завдання необхідно дотримуватись принципів академічної доброчесності та етики академічних відносин.

Вимоги до підготовки вступника:

Повинен знати:

- основні економічні поняття і категорії;
- теоретичні основи правових і економічних відносин;
- теоретичні основи фінансового ринку;
- особливості фінансових інструментів;
- особливості функціонування фінансових інститутів;
- фінансовий механізм держави та його складові;
- форми і види фінансових ресурсів, які є у розпорядженні суб'єктів фінансових відносин;
- суть, значення і правову основу діяльності банківських систем;
- типи банківських систем; сутність, роль та функції центральних банків в економіці;
- сутність, функції, принципи діяльності комерційних банків та їх види;
- сутність та види банківських операцій та послуг;
- історію розвитку та основні характерні риси сучасної банківської системи України, цілі, функції та принципи функціонування її окремих ланок;
- економічний зміст та механізм здійснення базових банківських операцій та надання банківських послуг;
- категоріальний та понятійний апарат у страховій науці;
- особливості діяльності страхових компаній;
- сучасний стан страхового ринку України.

Повинен вміти:

- аналізувати тенденції розвитку фінансової системи держави;
- застосовувати знання з фінансової науки в практичній діяльності;
- характеризувати банківську систему, діючу в ринкових умовах господарювання;

- визначити розмір наявних банківських ресурсів та потребу в них;
- проводити розрахунки при проведенні депозитних операцій банків;
- використовувати методи оцінки кредитоспроможності потенційного позичальника;
- проводити розрахунки при проведенні кредитних операцій банків;
- здійснювати оцінку фінансового стану комерційного банку;
- виявляти ознаки погіршення фінансового стану банку та пропонувати шляхи вирішення таких проблем;
- орієнтуватися в законодавчо-нормативних актах, що регулюють страхову діяльність;
- аналізувати сучасний стан страхування в Україні;
- складати договір страхування.

II. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

Розділ 1. ФІНАНСИ

Тема 1. СУТНІСТЬ ФІНАНСІВ, ЇХ ФУНКЦІЇ І РОЛЬ

Фінанси як економічна категорія. Суть фінансових відносин у формуванні системи розподілу ВВП. Характеристика суб'єктів і об'єктів фінансових відносин. Фінансові категорії і їх взаємозв'язок з іншими економічними категоріями. Призначення і роль фінансів. Об'єктивні передумови виникнення фінансів, їх специфічні ознаки і необхідність реалізації в умовах товарного виробництва. Основні завдання фінансів і вплив їх виконання на розвиток економіки її структурно-якісну трансформацію. Функції фінансів як характеристика їх сутності і призначення. Моделі фінансових відносин. Вплив моделей розподільних відносин на розвиток суспільного виробництва, приріст фінансових ресурсів, забезпеченість відтворювального процесу, структурну перебудову суспільного виробництва, гармонізацію інтересів суб'єктів економіки. Роль фінансових інструментів в активізації ринкових перетворень.

Тема 2. ФІНАНСОВА СИСТЕМА

Характеристика фінансової системи, структурна побудова її складових елементів, особливості централізованих і децентралізованих ланок фінансової системи Роль і призначення децентралізованих фінансів, характеристика фінансів комерційних організацій та фінансів населення. Управління фінансовою системою, функції і завдання органів фінансового управління, характеристика інфраструктури фінансової системи. Удосконалення системи управління фінансами, характеристика завдань економічного розвитку, розв'язання яких пов'язано з поліпшенням системи управління фінансами.

Тема 3. ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА І ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ

Суть фінансової політики і її вплив на соціально-економічний розвиток держави. Характеристика типів і видів фінансової політики та інструментів їх реалізації. Основні складові фінансової політики. Основні завдання фінансової політики і методи їх розв'язання. Стратегія і тактика фінансової політики. Характеристика фінансової політики України на сучасному етапі розвитку. Фінансовий механізм, його складові елементи, їх призначення та необхідність удосконалення за умов реформування економічних відносин. Фінансове планування: сутність, методи, завдання. Система фінансових планів, їх характеристика. Зведений фінансовий план держави. Характеристика фінансових показників, фінансових нормативів, лімітів та резервів. Система управління фінансами.

Тема 4. ПОДАТКИ І ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ

Економічна необхідність і сутність податків, основні форми платежів до бюджету. Функції податків і їх роль у забезпеченні збалансованості фінансових потоків і створенні умов для розвитку економіки. Елементи оподаткування та класифікація податків. Прямі і непрямі податки, їх принципова відмінність і роль у

формуванні податкового навантаження на суб'єкти економіки. Податкова система України: структурна побудова і етапи становлення, основні вимоги до функціонування. Податки, регулюючі рух товарів: акцизний збір, мито. Порядок оподаткування, призначення, досвід застосування. Ресурсні платежі, економічне призначення, види платежів, визначення ставок і платників. Характеристика місцевих податків і зборів, їх роль у розвитку регіонів.

Тема 5. ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ

Сутність фінансів підприємств, їх функції та основи організації. Характеристика грошових потоків на підприємстві і процесу формування фінансового результату. Фінансові ресурси підприємств, їх склад і класифікація, джерела утворення і напрями використання. Виручка від реалізації продукції, робіт і послуг, її утворення і розподіл. Характеристика результату фінансової діяльності. Балансовий і чистий прибуток. Фактори формування прибутку: обсяги виробництва, ціна, собівартість. Сучасні тенденції зміни фінансової діяльності підприємств і причини цих змін. Розподіл прибутку. Фонди грошових коштів, що формуються за рахунок прибутку: фонд нагромадження, фонд споживання, резервний фонд. Оборотні кошти підприємств: економічна суть, джерела утворення, сфера застосування. Основні засоби виробництва, їх вартісна оцінка, порядок відтворення, економічне значення амортизаційних відрахувань.

Тема 6. ДЕРЖАВНІ ФІНАНСИ. БЮДЖЕТ І БЮДЖЕТНА СИСТЕМА

Бюджет як економіко-правова категорія. Місце і значення бюджету в загальній системі фінансових відносин. Розподільча і контрольна функції бюджету. Роль бюджетного планування в діяльності держави. Сучасні проблеми соціально-економічного розвитку України і можливості бюджету щодо їх вирішення. Характеристика прийнятого на поточний рік бюджету України. Бюджетна система, основи її побудови та організації. Характеристика бюджетної системи за структурною побудовою та призначенням її складових елементів. Міжбюджетні відносини. Розподіл доходів і витрат між ланками бюджетної системи. Поняття закріплених і регульованих доходів. Субсидії, субвенції, дотації, їх значення у збалансуванні бюджетів різних рівнів. Бюджетний процес.

Тема 7. ДОХОДИ І ВИДАТКИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Економічна сутність доходів і витрат бюджету, їх структура за напрямками формування. Форми і методи залучення коштів у бюджет, характеристика джерел їх утворення. Класифікація бюджетних доходів і витрат. Роль державного бюджету у фінансовому забезпеченні економічного й соціального розвитку України. Характеристика доходної частини державного бюджету України за обсягом і структурою. Видатки державного бюджету. Основні напрями використання бюджетних коштів. Характеристика видаткової частини державного бюджету України, достатності передбачених в ній коштів на розвиток соціальної сфери (культуру, науку, освіту, медицину), виробничі потреби, оборону і державне управління. Бюджетний дефіцит. Поняття і причини виникнення. Необхідність скорочення і можливі джерела покриття. Концепції побудови бюджетної політики.

Тема 8. МІСЦЕВІ ФІНАНСИ

Сутність місцевих фінансів, їх склад і роль в реалізації політики зміцнення економічної самостійності регіонів. Фінансові ресурси місцевого самоврядування: економічна база (природні ресурси, муніципальна власність, місцеве господарство) та канали поповнення (податкові надходження). Загальнодержавні податки і збори, закріплені за місцевими бюджетами. Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів. Характеристика неподаткових надходжень у місцеві бюджети. Проблеми достатності доходів місцевих бюджетів і способи їх розв'язання. Витрати місцевих бюджетів, методи їх планування і соціально-економічна спрямованість. Характеристика структури витрат місцевих бюджетів. Джерела формування доходів місцевих бюджетів і напрями їх використання, значення у вирішенні завдань розвитку регіонів.

Тема 9. ДЕРЖАВНИЙ КРЕДИТ ТА ДЕРЖАВНІ ЦІЛЬОВІ ФОНДИ

Економічна сутність державного кредиту, його роль у формуванні додаткових фінансових ресурсів держави і покритті бюджетного дефіциту. Відмінність державного кредиту від банківського. Форми і види державного кредиту. Внутрішній і зовнішній державний кредит, розвиток міжнародного і умовного державного кредиту. Форми внутрішнього державного кредиту. Класифікація державних внутрішніх позик. Обертання частки вкладів у державний кредит. Залучення коштів загальнодержавного. Форми зовнішнього державного кредиту. Державні зовнішні позики. Позики міжнародних фінансових органів. Міжурядові позики, банківські кредити держави, їх значення у фінансовій підтримці України. Державний борг, економічна сутність, причини виникнення і наслідки зростання. Капітальний і поточний державний борг, джерела його погашення.

Тема 10. ФІНАНСИ НАСЕЛЕННЯ

Сутність фінансів населення, характеристика суб'єктів відповідних фінансових відносин, перелік сімейних грошових фондів цільового призначення. Особливості реалізації фінансових відносин в сфері фінансів населення, характеристика важелів впливу держави на рівень доходів. Структура фінансових ресурсів населення, порядок їх утворення, співвідношення оплачуваних і неоплачуваних робіт в сім'ї. Характеристика доходної частини бюджету домогосподарств, номінальні і реальні доходи, мінімальний споживчий бюджет. Характеристика витратної частини бюджету домогосподарств, структура витрат, можливості утворення збережень.

Тема 11. СТРАХУВАННЯ І СТРАХОВИЙ РИНОК

Економічна необхідність і роль страхування в забезпеченні безперервності суспільного виробництва. Особливості фінансових відносин у сфері страхування. Форми й методи страхового захисту. Система страхових фондів. Класифікація страхування за об'єктами та за ознакою ризику. Принципи обов'язкового й добровільного страхування. Страхування майна юридичних і фізичних осіб, його види й форми. Страхування кредитних і фінансових ризиків, економічна необхідність, значення й види. Умови страхування кредитних і фінансових ризиків. Особисте страхування, його суть і значення в забезпеченні соціального захисту громадян. Види особистого обов'язкового й добровільного страхування. Перестраховування. Необхідність перестраховування для забезпечення сталості

страхових операцій. Доходи й витрати страховика. Страхові платежі як основне джерело доходів страховика. Витрати на виплату страхового відшкодування страхових сум, відрахування. Фінансові результати страхових операцій, їх рентабельність. Прибуток страхових організацій, його розподіл і використання. Страховий ринок. Поняття страхового ринку та його організаційна структура. Учасники страхового ринку. Організаційні форми існування страхових компаній.

Розділ 2. ФІНАНСОВИЙ РИНОК

Тема 1. ФІНАНСОВИЙ РИНОК: СУТНІСТЬ ФУНКЦІЇ ТА РОЛЬ В ЕКОНОМІЦІ

Місце фінансового ринку у фінансовій системі. Функції фінансового ринку. Забезпечення руху фінансових потоків, переливу вільних фінансових ресурсів (заощаджень) в інвестиції. Внутрішньогалузевий, міжгалузевий та міжнародний рух фінансових ресурсів. Роль фінансового ринку в економіці. Сегменти фінансового ринку. Грошовий ринок та ринок капіталів. Ринок цінних паперів та ринок банківських позик. Фондовий ринок як ринок цінних паперів та ринок капіталів. Ринок похідних фінансових інструментів. Валютний ринок. Фінансові інструменти. Пайові, боргові, похідні фінансові інструменти. Стандартизовані й нестандартизовані фінансові інструменти. Цінні папери як вид фінансових інструментів, їх економічна та правова природа. Цінні папери – фінансова вимога. Цінні папери – носії майнових та інших прав інвестора. Документарна та без документарна форма випуску фінансових інструментів.

Тема 2. РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Види регулювання фінансового ринку. Державне регулювання. Саморегулювання. Основи правового регулювання фінансового ринку в Україні. Правові норми регулювання фінансового ринку і розвитку його інфраструктури. Правове регулювання фондового ринку в Україні. Стратегія розвитку фондового ринку. Права та обов'язки інституційних інвесторів. Забезпечення відкритості, прозорості інформації про емітента. Захист прав емітента. Правові основи розвитку грошового ринку і ринку банківських позичок в Україні. Особливості формування нормативної бази грошового ринку та ринку банківських позичок в Україні. Правові норми захисту майнових прав інвестора на грошовому ринку. Органи контролю та нагляду на фінансовому ринку. Контрольні функції Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Національного банку України тощо.

Тема 3. ФІНАНСОВІ ПОСЕРЕДНИКИ

Поняття фінансового посередництва. Фінансове посередництво у широкому та вузькому розумінні. Значення фінансового посередництва. Фінансові інститути як посередники між суб'єктами фінансового ринку. Трансформація строків, «пакування» фінансових ресурсів, приймання ризиків неповернення виданих позик та виплати відсотків, консолідація ризиків, інформаційне забезпечення, забезпечення створення «ефекту масштабів» угод. Фінансові інститути, їх склад. Класифікація фінансових інститутів. Депозитні фінансові інститути. Роль комерційних банків як посередників. Депозитні небанківські інститути. Кредитні союзи, кредитні спілки.

Ощадні інститути. Контрактні фінансові інститути. Страхові компанії. Пенсійні фонди. Інвестиційні фінансові інститути. Інститути спільного інвестування. Посередницькі фінансові інститути. Брокери та дилери з цінних паперів. Організатори торгівлі цінними паперами. Інші види фінансових інститутів. Фінансові компанії. Лізингові фінансові компанії. Поняття інфраструктури фінансового ринку, її склад. Значення інфраструктури для розвитку фінансового ринку. Система інфраструктури фінансового ринку в Україні.

Тема 4. ГРОШОВИЙ РИНОК І РИНОК БАНКІВСЬКИХ ПОЗИЧОК.

Грошовий ринок і ринок банківських позичок як складові фінансового ринку, їх взаємозв'язок і взаємообумовленість. Особливість грошового ринку як ринку високоліквідних фінансових активів, короткострокових цінних паперів. Особливість ринку банківських позичок як ринку короткострокових і середньострокових позичок для фінансування оборотного (працюючого) капіталу. Суб'єкти грошового ринку та ринку банківських позичок: держава (міністерство фінансів та центральний банк), комерційні банки та депозитарні небанківські інститути, господарські одиниці всіх форм власності, фінансові посередники – дилери по державних цінних паперах, дисконтні дома (Великобританія). Функції грошового ринку. Забезпечення руху короткострокових ліквідних фінансових купівлі-продажу грошей як засобів платежу. Забезпечення касового виконання державного бюджету. Інструменти грошового ринку.

Тема 5. ВАЛЮТНИЙ РИНОК

Поняття валюти і валютних цінностей. Призначення та сфера використання валюти. Види валюти: національна, іноземна, колективна. Суть та види валютних відносин. Валютний курс і курсова різниця. Суть, основи формування та види валютного курсу. Фактори формування валютного курсу. Закономірності динаміки валютних курсів. Паритет купівельної спроможності. Крос-курси та їх визначення. Режими валютних курсів та методи їх регулювання. Валютний коридор. Валютний кошик. Валютний паритет. Валютні обмеження. Валютне регулювання: суть та необхідність. Механізм регулювання валютного курсу. Валютний ринок: суть та основи функціонування. Об'єкти і суб'єкти валютного ринку. Учасники валютного ринку.

Тема 7. ФОНДОВИЙ РИНОК

Фондовий ринок як частина фінансового ринку. Значення розвитку фондового ринку для процесу нагромадження капіталу. Особливість фондового ринку, його суб'єкти. Функції фондового ринку. Рух довгострокових фінансових фондів. Особливості розвитку фондового ринку в Україні. Первинний фондовий ринок, вторинний фондовий ринок, їх роль, місце, значення та особливості функціонування. Інструменти фондового ринку: облігації та акції як класичні інструменти ринку капіталів.

Розділ 3. БАНКІВСЬКА СИСТЕМА

Тема 1. БАНКИ І БАНКІВСЬКА СИСТЕМА

Історія виникнення банків. Два погляди науковців щодо часу виникнення банків. Характеристика банківської системи України, сутність, функції, принципи побудови. Національний банк України. НБУ – центральний банк держави. Основна мета діяльності, функції НБУ. Поняття, функції, принципи діяльності комерційного банку. Види банків, їх відмінності. Порядок створення комерційного банку. Реєстрація і ліцензування комерційного банку. Учасники комерційного банку. Статутний капітал банку. Організація діяльності комерційного банку. Організаційна структура та управління комерційного банку. Операції комерційного банку. Пасивні операції. Активні операції комерційного банку. Банківські послуги.

Тема 2. ФОРМУВАННЯ РЕСУРСІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Економічна характеристика, джерела формування та призначення фінансових ресурсів комерційного банку. Класифікація банківських ресурсів. Власний капітал комерційного банку, його сутність, структура та функції. Формування статутного капіталу. Резервні фонди. Прибуток банку. Економічний зміст залучених коштів комерційного банку, їх класифікація та загальна характеристика. Депозитні операції. Депозити до запитання. Строкові депозити. Вклади населення. Депозитний сертифікат. Ощадний сертифікат. Економічна характеристика запозичених коштів комерційного банку. Міжбанківські кредити. Кредити НБУ.

Тема 3. РОЗРАХУНКОВО-КАСОВІ ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ

Основи організації грошових розрахунків в економіці України. Касові операції комерційних банків. Сутність касового обслуговування. Основні завдання установ банків з організації готівкового обігу. Безготівкові розрахунки. Види рахунків клієнтів банків. Види безготівкових розрахунків. Платіжне доручення. Платіжна вимога-доручення. Платіжна вимога. Розрахункові чеки. Акредитив. Вексель. Міжбанківські розрахунки. Кореспондентські відносини. Кореспондентські рахунки.

Система електронних платежів (СЕП) НБУ. Розрахунки за допомогою пластикових карток. Платіжні картки. Кредитні картки.

Тема 4. КРЕДИТНІ ОПЕРАЦІЇ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Сутність кредиту. Види кредитів. Принципи кредитування. Процес банківського кредитування. Етапи банківського кредитування. Оцінка кредитоспроможності клієнта. Складання кредитного договору. Забезпечення повернення банківських кредитів, їх класифікація та характеристика. Споживче кредитування, економічна характеристика.

Тема 5. ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ З ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ

Основні завдання установ банків при проведенні операцій з цінними паперами. Класифікація операцій з цінними паперами. Емісійні операції банків з цінними паперами. Інвестиційні операції з цінними паперами. Розрахункові операції з цінними паперами. Клієнтські операції з цінними паперами. Види банківських

інвестицій. Процес банківського інвестування. Державні цінні папери. Операції комерційних банків з державними цінними паперами. Сутність і види векселів. Основи вексельного обігу. Банківські операції з векселями.

Тема 6. ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ У ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ

Економічні основи здійснення валютних операцій. Валютний ринок. Структура валютного ринку. Валютні операції комерційних банків. Торговельні операції з іноземною валютою. Неторговельні операції з іноземною валютою.

Міжнародні розрахункові операції.

Тема 7. НЕТРАДИЦІЙНІ БАНКІВСЬКІ ОПЕРАЦІЇ ТА ПОСЛУГИ

Загальна характеристика банківських послуг. Групи банківських послуг. Лізингові операції. Гарантія і поручительство. Трастові послуги. Факторинг. Форфейтинг. Операції з дорогоцінними металами. Посередницькі, консультаційні та інформаційні послуги.

Тема 8. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Ризики банківської діяльності, їх класифікація та методи мінімізації. Формування банківських резервів. Прибутковість комерційного банку. Ліквідність та платоспроможність комерційного банку. Регулювання банківської діяльності та нагляд.

Розділ 4. СТРАХУВАННЯ

Тема 1. СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ Й РОЛЬ СТРАХУВАННЯ

Економічна сутність, необхідність і функції страхування. Основні терміни та поняття страхування: суб'єкти страхування, об'єкт страхування та страховий інтерес. Страхова вартість, страхова сума та страхова виплата. Плата за страхування: страховий тариф, страховий платіж. Франшиза та її види: умовна та безумовна. Страховий фонд, способи і форми та історичні етапи розвитку форм його організації. Співстрахування. Взаємне страхування. Комерційне страхування. Державне соціальне страхування. Принципи страхування: страхового ризику, страхового інтересу, граничної сумлінності, безпосередньої причини, відшкодування, суброгації, контрибуції та ін.

Тема 2. КЛАСИФІКАЦІЯ СТРАХУВАННЯ

Поняття класифікації, значення та критерії класифікації. Класифікація за формою проведення. Обов'язкове та добровільне страхування. Класифікація за об'єктом страхування і родом небезпеки. Галузі страхування. Класифікація за способом розрахунку страхової виплати. Системи страхової відповідальності: дійсної вартості, "першого ризику", пропорційної відповідальності, дробової частини, граничної відповідальності, відновлювальної вартості, "нове за старе".

Тема 3. СТРАХОВІ РИЗИКИ І ЇХ ОЦІНЮВАННЯ

Поняття, види, характеристика ризиків та їх класифікація. Сутність оцінювання ризиків та зміст актуарних розрахунків в страхуванні. Показники страхової статистики і їх місце в оцінці ризиків. Страхові тарифи і страхові премії, їх види та методики розрахунків для різних видів страхування. Принципи управління страховими ризиками. Зміст ризик-менеджменту у страхуванні.

Тема 4. СТРАХОВИЙ РИНОК

Поняття та основні категорії страхового ринку. Страхова послуга та особливості її реалізації. Страховий маркетинг. Договір страхування: укладання, виконання та припинення. Поняття комплексного страхового ринку і його компоненти. Страховий ринок України та тенденції розвитку страхових ринків інших країн світу.

Тема 5. СТРАХОВА ОРГАНІЗАЦІЯ

Організаційно-правові форми здійснення страхової діяльності. Порядок створення, функціонування та ліквідації страхової організації. Принципи управління страховою організацією

Тема 6. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Необхідність і призначення державного регулювання страхової діяльності. Вітчизняне страхове законодавство, його структура та характеристика окремих складових. Орган нагляду за страховою діяльністю в Україні та його функції. Вплив норм міжнародного права на формування законодавчої та нормативної бази регулювання страхової діяльності в Україні.

Тема 7. ОСОБИСТЕ СТРАХУВАННЯ

Страхування життя і його основні види. Страхування від нещасних випадків. Медичне страхування (страхування здоров'я на випадок хвороби, безперервне страхування здоров'я та страхування медичних витрат).

Тема 8. МАЙНОВЕ СТРАХУВАННЯ

Страхування майна від вогню, ризиків стихійних явищ, технічних ризиків та ризиків протиправних дій. Страхування транспортних засобів та вантажів. Страхування майна сільськогосподарських підприємств. Страхування фінансово-кредитних ризиків.

Тема 9. СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Страхування відповідальності на транспорті (власників транспортних засобів та перевізників). Страхування відповідальності роботодавців та товаровиробників. Страхування професійної відповідальності.

Тема 10. ПЕРЕСТРАХУВАННЯ І СПІВСТРАХУВАННЯ

Необхідність і сутність перестрахування. Принципи перестрахування. Види і форми перестрахування. Регулювання процедури перестрахування в Україні. Співстрахування та механізм його

Тема 11. ДОХОДИ, ВИТРАТИ І ПРИБУТОК СТРАХОВИКА

Особливості грошового обігу у страховій організації. Доходи і витрати страховика: склад, економічний зміст і порядок визначення. Прибуток страховика, його склад і визначення. Оподаткування страхової діяльності. Показники фінансових результатів діяльності страхової організації

Тема 12. ФІНАНСОВА НАДІЙНІСТЬ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Поняття і зміст фінансової надійності страховика та засоби її забезпечення. Страхові резерви, умови їхнього формування і розміщення

ІІІ. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ фахового вступного випробування

Фінанси

Теоретичні питання

1. Характеристика суб'єктів і об'єктів фінансових відносин.
2. Функції фінансів як характеристика їх сутності і призначення.
3. Характеристика фінансової системи, структурна побудова її складових елементів, особливості централізованих і децентралізованих ланок фінансової системи.
4. Суть фінансової політики і її вплив на соціально-економічний розвиток держави.
5. Характеристика типів і видів фінансової політики та інструментів їх реалізації.
6. Функції податків і їх роль у забезпеченні збалансованості фінансових потоків і створенні умов для розвитку економіки.
7. Податкова система України: структурна побудова і етапи становлення, основні вимоги до функціонування.
8. Фінансові ресурси підприємств, їх склад і класифікація, джерела утворення і напрями використання.
9. Виручка від реалізації продукції, робіт і послуг, її утворення і розподіл.
10. Характеристика результату фінансової діяльності.
11. Місце і значення бюджету в загальній системі фінансових відносин.
12. Характеристика бюджетної системи за структурною побудовою та призначенням її складових елементів.
13. Економічна сутність доходів і видатків бюджету, їх структура за напрямами формування.
14. Форми і методи залучення коштів у бюджет, характеристика джерел їх утворення.
15. Роль державного бюджету у фінансовому забезпеченні економічного й соціального розвитку України.
16. Сутність місцевих фінансів, їх склад і роль в реалізації політики зміцнення економічної самостійності регіонів.
17. Економічна сутність державного кредиту, його роль у формуванні додаткових фінансових ресурсів держави і покритті бюджетного дефіциту.
18. Сутність фінансів населення, характеристика суб'єктів відповідних фінансових відносин, перелік сімейних грошових фондів цільового призначення.
19. Економічна необхідність і роль страхування в забезпеченні безперервності суспільного виробництва.

Тести

1. Головним об'єктом фінансових відносин є:
 - A). Кошти громадян
 - B). Грошові ресурси підприємств
 - C). Валовий внутрішній продукт
 - D). Чистий дохід

2. Що є предметом фінансів?

- A). Фінансові ресурси
- B). Фінансові відносини
- C). Гроші
- D). Капітал

3. Об'єктивними передумовами функціонування фінансів є:

- A). Товарно-грошові відносини, існування держави, дія економічних законів
- B). Існування держави, дія закону вартості, потреби розширеного відтворення
- C). Економічний розвиток суспільства, дія економічних законів, потреби розширеного відтворення
- D). Товарно-грошові відносини, дія економічних законів

4. Суб'єктами фінансових відносин є:

- A). Держава, суб'єкти господарювання, населення
- B). Державні службовці, працівники ДПА, суб'єкти господарювання
- C). Населення, державні підприємства, державна служба охорони
- D). Державний бюджет, цільові державні фонди, державний кредит

5. За характером заходів і часом їх здійснення фінансова політика поділяється на:

- A). Фінансову тактику і фінансову стратегію
- B). Фінансову стратегію і бюджетне регулювання
- C). Оперативну фінансову політику і фінансову тактику
- D). Фінансову стратегію і фіскальну політику

Фінансовий ринок

Теоретичні питання

1. Фінансовий ринок: сутність функції та роль в економіці.
2. Сегменти фінансового ринку.
3. Види регулювання фінансового ринку.
4. Поняття та значення фінансового посередництва.
5. Фінансові інститути, їх склад. Класифікація фінансових інститутів.
6. Грошовий ринок і ринок банківських позичок як складові фінансового ринку, їх взаємозв'язок і взаємообумовленість.
7. Суб'єкти грошового ринку та ринку банківських позичок: держава (міністерство фінансів та центральний банк), комерційні банки та депозитарні небанківські інститути, господарські одиниці всіх форм власності, фінансові посередники.
8. Поняття валюти і валютних цінностей. Призначення та сфера використання валюти.
9. Суть та види валютних відносин.
10. Валютний курс і курсова різниця.
11. Валютне регулювання: суть та необхідність. Механізм регулювання валютного курсу
12. Об'єкти і суб'єкти валютного ринку.
13. Фондовий ринок як частина фінансового ринку.
14. Первинний фондовий ринок, вторинний фондовий ринок, їх роль, місце,

значення та особливості функціонування.

15. Інструменти фондового ринку: облігації та акції як класичні інструменти ринку капіталів.

Тести

1. Фінансовий ринок – це механізм:

- A). утворення капіталу;
- B). використання капіталу;
- C). перерозподілу капіталу;
- D). руху капіталу.

2. Фінансовий ринок – це складовий елемент:

- A). ринку продуктів;
- B). ринку капіталів;
- C). ринку грошей;
- D). ринку ресурсів;
- E). фондового ринку.

3. Одна із основних функцій фінансового ринку:

- A). соціальне страхування;
- B). трансформація заощаджень і нагромаджень в позичковий та інвестиційний капітал;
- C). формування, розподіл та використання централізованих фінансових фондів;
- D). регулювання міжбюджетних відносин.

4. Економічна роль фінансового ринку полягає в:

- A). обслуговуванні товарного обігу;
- B). об'єднанні розрізнених коштів в інтересах суспільного нагромадження;
- C). забезпеченні матеріальних потоків;
- D). формуванні та розподілі вартості ВВП та національного доходу країни.

5. Основними суб'єктами фінансового ринку є:

- A). підприємства, організації, фінансові установи;
- B). фінансово-промислові групи, галузі, регіони країни, держава;
- C). населення, банки, страхові компанії, позабюджетні фонди;
- D). домашні господарства, підприємства, держава, фінансові посередники.

Банківська система

Теоретичні питання

1. Походження та сутність банків
2. Види банків та особливості їх функціонування в Україні
3. Роль банківської системи в економічному розвитку країни
4. Операції центральних банків
5. Особливості створення та реєстрації банку в Україні
6. Активні операції комерційних банків, їх суть і структура.
7. Пасивні операції комерційних банків, їх суть і структура.
8. Банківські ресурси та порядок їх формування
9. Власний капітал банку, його суть, склад і формування.
10. Структура і зміст залучених коштів комерційного банку

11. Вкладні операції банків
12. Депозити як головне джерело формування банківських ресурсів
13. Вклади населення, способи їх залучення.
14. Гарантування вкладів фізичних осіб
15. Види кредитів.
16. Оцінка кредитоспроможності позичальника, її зміст.
17. Операції комерційних банків з цінними паперами, сутність і види.
18. Інвестиційні операції комерційних банків, сутність та цілі.
19. Розрахунки за допомогою платіжних доручень, платіжних вимог.
20. Касові операції комерційних банків, їх характеристика.
21. Розрахунки за допомогою пластикових карток.
22. Валютні операції комерційних банків.
23. Лізингові операції комерційних банків
24. Класифікація ризиків банківської діяльності
25. Іноземний капітал в банківській системі
26. Стабільність банківської системи та методи її забезпечення

Тести

1. Застосування банком новітніх технічних та технологічних досягнень для покращення його роботи означає дотримання принципу:
 - A). виваженості соціально-кадрової політики;
 - B). структурної та функціональної мобільності;
 - C). технічної озброєності;
 - D). задовільності фінансового стану;
 - E). наявності мети, політики та стратегії;
2. Фінансова звітність комерційного банку – це:
 - A). документація банку, на основі якої здійснюється діяльність;
 - B). система взаємопов'язаних узагальнених показників, що відображають фінансовий стан та результати діяльності банку за звітний період;
 - C). відображення здійснених операцій у банківському балансі;
 - D). стандарти бухгалтерської звітності та відповідна документація банку.
3. Якісними критеріями для визначення класу банку при формуванні та використанні резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків є:
 - A). відмінна ділова репутація керівництва;
 - B). якість активів та пасивів;
 - C). характер щорічного аудиторського висновку;
 - D). перевищення власного капіталу суми статутного та резервного фондів.
 - E). вірна відповідь б), г) і д);
 - F). вірна відповідь а), в)
4. Кількісними критеріями для визначення класу банку-емітента при нарахуванні резервів на відшкодування можливих збитків від операцій з цінними паперами відносять:
 - A). наявність позитивного висновку за останні три роки діяльності;
 - B). прибуткова діяльність;
 - C). наявність перспективного бізнес – плану;

- D). дотримання економічних нормативів;
- E). кількість років з часу державної реєстрації;
- F). вірна відповідь б), г) і д);
- G). вірна відповідь а), і в).

5. Система управління фінансовою стійкістю банку, з Вашої точки зору, – це:

- A). регулятивні заходи центрального банку із встановленням відповідних нормативів;
- B). система заходів, яка забезпечує такий стан фінансових ресурсів, що виражається у їх збалансованості, достатній ліквідності активів та наявності необхідних резервів;
- C). сукупність дій щодо перетворення різних груп активів на безпосередні платіжні засоби з метою виконання зобов'язань за пасивами.
- D). створення конкурентних переваг над іншими банківськими установами.

Страховання

Теоретичні питання

1. Економічна сутність, необхідність і функції страхування.
2. Страхова вартість, страхова сума та страхова виплата.
3. Обов'язкове та добровільне страхування.
4. Поняття, види, характеристика страхових ризиків та їх класифікація.
5. Страхові тарифи і страхові премії, їх види та методики розрахунків для різних видів страхування.
6. Принципи управління страховими ризиками.
7. Поняття та основні категорії страхового ринку.
8. Страхова послуга та особливості її реалізації.
9. Порядок створення, функціонування та ліквідації страхової організації.
10. Страхування життя і його основні види.
11. Страхування від нещасних випадків.
12. Медичне страхування (страхування здоров'я на випадок хвороби, безперервне страхування здоров'я та страхування медичних витрат).
13. Страхування майна від вогню, ризиків стихійних явищ, технічних ризиків та ризиків протиправних дій.
14. Страхування транспортних засобів та вантажів.
15. Страхування майна сільськогосподарських підприємств.
16. Страхування фінансово-кредитних ризиків.
17. Страхування відповідальності на транспорті (власників транспортних засобів та перевізників).
18. Страхування відповідальності роботодавців та товаровиробників.
19. Страхування професійної відповідальності.
20. Необхідність і сутність перестраховання.
21. Доходи і витрати страховика: склад, економічний зміст і порядок визначення.
22. Прибуток страховика, його склад і визначення.
23. Поняття і зміст фінансової надійності страховика та засоби її забезпечення.

24. Страхові резерви, умови їхнього формування і розміщення.

Тести

1. Основним правом страхувальника є –

- A). вжити заходів щодо запобігання та зменшення збитків, завданих
- B). унаслідок настання страхового випадку;
- C). своєчасно вносити страхові платежі;
- D). одержати обумовлені договором страхування грошові суми;
- E). повідомити страховика про інші діючі договори страхування.

2. До якої галузі страхування відносять страхування від нещасних випадків :

- A). майнове страхування;
- B). особисте страхування;
- C). страхування відповідальності;
- D). правильної відповіді не має.

3. При укладанні договорів страхування від нещасних випадків враховують наступні фактори:

- A). професія та умови роботи;
- B). сімейний стан;
- C). хобі;
- D). вірні усі відповіді.

4. За умов колективного страхування від нещасних випадків страхувальником може бути:

- A). дієздатний громадянин;
- B). юридична особа;
- C). вірні усі відповіді;
- D). вірної відповіді не має.

5. Суброгація – це:

A). діяльність страховика чи страхового посередника щодо залучення клієнтів і укладення нових договорів страхування;

B). передання страхувальником страховикові права на стягнення

C). заподіяної шкоди з третіх (винних) осіб у межах виплаченої суми;

D). документ, що потверджує право страховика на проведення конкретних видів страхування;

E). сума, на яку укладається договір особистого страхування.

ЗРАЗОК ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ

Екзменаційний білет № 1

Дайте стисло відповідь на теоретичні питання:

1. Характеристика суб'єктів і об'єктів фінансових відносин.
2. Сегменти фінансового ринку.
3. Пасивні операції комерційних банків, їх суть і структура.
4. Поняття, види, характеристика страхових ризиків та їх класифікація.

Тести (оберіть одну правильну відповідь):

1. Інфляція – це:

- A). Знецінення грошей, яке супроводжується зростанням цін на товари і послуги
- B). Зниження курсу національної грошової одиниці щодо валют інших країн
- C). Втрата певної маси грошей в результаті фінансової кризи
- D). Знецінення

2. Внутрішні державні позики – це:

- A). Розміщення цінних паперів серед вітчизняних юридичних і фізичних осіб
- B). Надходження від урядів інших держав
- C). Надходження від міжнародних фінансових організацій
- D). Емісія цінних паперів комерційними банками

3. За видами фінансових ресурсів розрізняють такі фінансові ринки:

- A). Грошей і цінних паперів
- B). Державних і корпоративних фінансових ресурсів
- C). Коротко- і довгострокових ресурсів
- D). Універсальний і спеціалізований

4. Фондова біржа – це:

- A). Організований ринок цінних паперів, що функціонує на основі централізації пропозицій про купівлю-продаж цінних паперів
- B). Сфера фінансової системи України
- C). Фінансові ресурси на міжнародному ринку
- D). Юридична особа, що займається страхуванням

5. Факторами фінансової стійкості банку вважають:

- A). певні рушійні сили, що сприяють безпеці банку та його стабільному розвитку, або навпаки, виступають причинами їх проблемності;
- B). методологічна основа для виявлення кількісних залежностей і побудови прогнозу розвитку;
- C). інтегральна характеристика фінансової стійкості банку;
- D). чинники, що визначають конкурентоспроможність банківської установи.

6. Виберіть, із перелічених нижче, фактори екзогенного характеру, що формують фінансову стійкість банку:

- A). інвестиційний клімат
- B). рівень менеджменту
- C). платоспроможність банку

D). адекватність капіталу банку

E). ліквідність балансу банку

7. Франшиза може бути:

A). умовна та безумовна;

B). перша та друга;

C). інтегральна та ексцедентна;

D). правильні відповіді а, в.

8. Страхування каско – це:

A). страхування вантажів, багажу, що перевозяться транспортним засобом;

B). страхування вартості засобів транспорту (суден, літаків, залізничних вагонів, автомобілів) без урахування вантажів;

C). страхування частин транспортного засобу від крадіжки;

D). вірної відповіді не має.

VI. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Кожен екзаменаційний білет містить чотири теоретичні питання та вісім тестів.

Відповідь на кожне теоретичне питання оцінюється у 30 балів, відповідь на кожне тестове питання оцінюється у 10 балів, тобто, разом результат потенційно складає максимум 200 балів. Приймальна комісія оцінює письмові відповіді вступника за наступними критеріями:

1. Теоретична частина

Кожне теоретичне питання оцінюється за 30-ти бальною шкалою за умови:

30 балів – вступник дав правильну і вичерпну відповідь на поставлене запитання, продемонстрував відмінні знання літературних джерел та понятійного апарату;

20 балів – вступник загалом відповів на поставлене запитання, але недостатньо глибоко висвітлив всі аспекти даного питання, помилився у використанні понятійного апарату та тому подібне;

10 балів – вступник надав невичерпну, частково помилкову відповідь;

0 балів – вступник взагалі нічого не відповів.

Максимальна кількість балів за теоретичну частину екзаменаційного білета з чотирьох питань – 120 балів.

3. Тести

10 балів – правильна відповідь на тест.

0 балів – неправильна відповідь.

Максимальна кількість балів за вісім тестів у кожному екзаменаційному білеті – 80 балів.

Високий рівень (180 – 200 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: повною мірою засвоїв програмний матеріал, виявляє знання основної та додаткової літератури, наводить власні міркування, робить узагальнюючі висновки, використовує знання інших галузей знань, вдало наводить приклади.

Достатній рівень (150 – 179 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: демонструє достатньо високий рівень знань, при цьому відповідь досить повна, логічна, з елементами самостійності, але містить деякі неточності або незначні помилки, або присутня недостатня чіткість у визначенні понять.

Задовільний рівень (120 – 149 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається в матеріалі, проте відповідь неповна, неглибока, містить неточності, є помилки у формулюванні понять, відчужуються складнощі в застосуванні знань при наведенні прикладів.

Низький рівень (100 – 119 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається в матеріалі, допускає суттєві помилки при висвітленні матеріалу, формулюванні понять, не може навести приклади.

Незадовільний рівень (до 99 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: не володіє переважною частиною програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при висвітленні понять.

В.СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативні акти:

1. Господарський кодекс України. Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>
2. Земельний кодекс. Верховна Рада України; Кодекс України, Кодекс, Закон від 25.10.2001 № 2768-III. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>
3. Податковий кодекс. Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>
4. Про страхування: Закон України від 07.03.96 № 86/96-ВР (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр/>.

Основна:

5. Алексєєв І. В., Бондарчук М. К. Гроші та кредит: Навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. - 216 с.
6. Банківська система: навчальний посібник/ С. А. Кузнецова, Т. М. Болгар, З. С. Пестовська; ред. С. А. Кузнецова. - К.: Центр учбової літератури, 2014. - 400с.
7. Білик О. І., Хім М. К. Державне і приватне страхування. Теорія і практика: Навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. - 232 с.
8. Вплив глобальних фінансів на валютно-фінансову систему України : Монографія / [Богдан Т.П., Шаров О.М., Сльозко О.О. та ін.]; за ред. д-ра. екон. наук Т.П. Богдан ; НАНУкраїни, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». Київ, 2017. 356 с.
9. Ільченко Г. О. Захист прав споживачів страхових послуг: Монографія / Г.О. Ільченко. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 184 с.
10. Інтегрована система управління ризиками банку: монографія / Н.П. Шульга, В.І. Міщенко, Л.Л. Анісімова та ін.; за заг. ред. Н.П. Шульги. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 440 с.
11. Крегул Ю. І. Захист прав споживачів фінансових послуг: монографія / Ю. І. Крегул, О. Ю. Радченко. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 264 с.
12. Кремень О.І., Кремень В.М. Фінанси: підручник для ВНЗ/ О.І.Кремень, В.М.Кремень.- К.:Центр учбової літератури, 2018. – 416 с.
13. Кредитний менеджмент у банку: підручник / С.М. Аржевітін, Т.П. Остапишин, І.Б. Охрименко, Н.П. Баріда та ін. К.: КНЕУ, 2017. - 500 с.
14. Михальський В.В. Роль фінансового ринку в економічному розвитку реального сектора вітчизняної економіки: Монографія. – К.: Ніка-Центр, 2005. - 296 с.
15. Управління банківськими ризиками: підручник: за ред. д.е.н., проф. Примостки Л.О. – К.: КНЕУ, 2018 – 536с.